

Vierpas

juni 2017

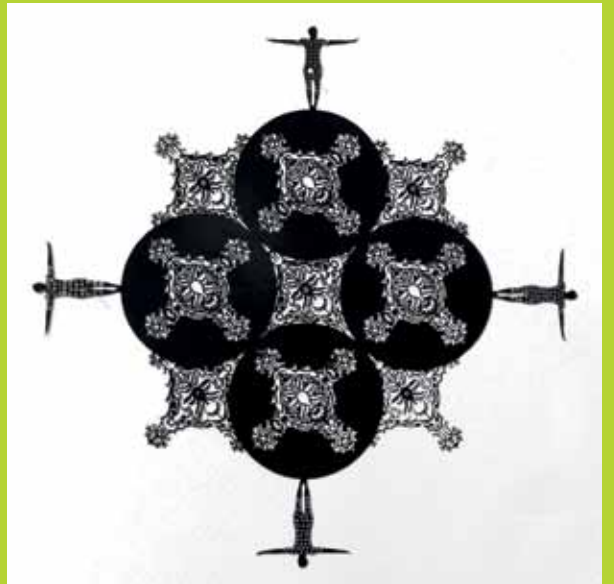
Voor veel scholieren en studenten (en hun ouders en grootouders) is juni een spannende maand. Uitslagen van examens, plannen voor een nieuwe school, universiteit of hogeschool, of aan de slag om je droom te verwezenlijken. Hopelijk hangen er veel boekentassen uit de ramen straks. En voor wie nog even opnieuw aan de bak moet deze maand of zomer: don't give up! Hoe dan ook hoop ik dat het lukt om te genieten van de vrije maanden, plannen, dromen en verlangens. En bovenal van wie je bent. De filosoof Hans Achterhuis noemt dat 'trage tijd'. Waarin ruimte is voor 'trage vragen', die onder prestatiedruk en studiestress niet aan bod komen. Trage tijd kan verrassende nieuwe inzichten en dingen op je pad brengen. Luier dus ook maar lekker. En mocht je eens een 'trage vragen terrasgesprek' willen verkennen (over wat ook maar, dat bepaal je zelf): app! 06 53268763. Fijne vakantie gewenst!

Ineke de Feijter

Speels

Met Pasen bezochten we in de Grote Kerk van Veere de jaarlijkse expositie "Open Atelier". Dit jaar was er speciale aandacht voor textielwerk, waaronder dit werk van de Letse kunstenaar Rolands Krutovs. Hij werkt met synthetisch materiaal (kunstvezels), zeefdruk en lasercut. Dit miniatuur beeldt de geboorte van een stad uit.

Voor ons extra interessant, omdat het het principe van de vierpas illustreert: vier cirkelbogen (oftewel: vier passen), waarvan de middelpunten samen de hoekpunten van een ruit vormen (in dit beeld de witte vlakjes middenin de vier cirkels). Dit is dus weer een van de speelse mogelijkheden van de vierpas. En speels – dat ligt ons wel! *Wim Wattel*

Bijeenkomst 60-

Vrijdag 30 juni a.s. is er opnieuw een bijeenkomst met de 60- groep. We zien elkaar in de Koorkerk voor een 'meet, greet, eat en-pensant'. Een verdere ontmoeting en kennismaking, rond het motto: verbinden-verbreden-verdiepen. Inloop tussen 18-18.30

uur. Een persoonlijke uitnodiging per mail volgt. Opgeven kan (bij voorkeur per mail): ineke.defeijter@home.nl of whatsapp: 06 53268763. Ik hoop jullie allemaal weer te zien voor net zo'n mooie bijeenkomst als de vorige!

Ineke de Feijter

Mini-symposium “ Vrijheid IN Verantwoordelijkheid ” in de tuinzaal van de Middelburgse Kloveniersdoelen

Over dit thema bogen zich zaterdagmiddag 13 mei ruim 50 zielen: actief luisterend naar de uiteenlopende diepgaande inleidingen én naar elkaar in de plenaire discussie, begeleid door Wim van Goch. Een symposium vol stevige kost, hups omlijst door accordeoniste Lenie Stokman, met geanimeerd nagesprek bij de borrel. Dit alles op initiatief van -, en georganiseerd door de ‘kleine’ partner in de Koorkerkgemeenschap, de Remonstrantse Gemeente Midden Zeeland (RGMZ). Mede geïnspireerd door het landelijke jaarthema ‘ Pleidooi voor Vrijheid’ van de Remonstranten: die kleine, bijna 400 jaar oude spirituele beweging, geworteld in het evangelie van Christus op zoek naar verdraagzaamheid en universele praktische humaniteit. En – uiteraard- ook en vooral in het teken van het vijfde eeuwfeest van de Hervorming.

Als introductie op het thema tracteerde voormalig dichter des Vaderlands Ramsey Nasr ons op een video-presentatie voor dit symposium. Poëtisch belicht Nasr daarin de cultuuromslag naar ongebreidelde vrijheid en de hang naar constant, oppervlakkig en eigendunkelijk commentaar op allen en alles, zó dat ten slotte niets van waarde overblijft.

Vervolgens een veelkleurig team van sprekers: prof. dr. Peter Nissen, hoogleraar spiritualiteit (Radbouduniversiteit Nijmegen en remonstrants predikant in Oosterbeek) als hoofdspreker, met als co-referenten rechtsfilosoof prof. dr. Pieter Ippel (University College Roosevelt) en theoloog Max Staudt, (vertaler van Luther, jurist en PKN predikant in ‘s Heer Hendrikskinderen).

In zijn eeuwen omspannend betoog voerde Peter Nissen ons van Maarten Luther langs o.a. Erasmus, en Arminius naar moderne denkers als Derrida, Caputo en Wilma Hartogsveld.

Een rode draad : het doorzien en ontgroeien van de bevoogding door de gesettelde ‘externe macht’ van de roomskatholieke en later de gereformeerde kerk. Van bevangenheid in een opgelegd collectief geloof naar individuele gewetensvrijheid in verantwoordelijkheid. Indrukwekkend hoe Luther, gesterkt na zijn geloofsworseling, in liefdevol godsvertrouwen aanzet tot de brede hervormingsbeweging waarbij vrijheid een sleutelbegrip wordt. Maar ...: ook ontsporingen gaandeweg het gemeengoed worden van die reformatie. B.v. wanneer Luther de ‘Christelijke Overheid’ aanspoort het hongeroproer van de boeren genadeloos neer te slaan. Evenzo waar de Reformatie, hier te lande eenmaal op het kussen, via de Nederlandse bindende belijdenis andersdenkenden uitsluit en daarmee terugvalt op het monopolie van “ buiten onze kerk geen zaligheid “. Via het vleugje individuele vrijheid van Erasmus, Arminius en Episcopius mondt de voordracht uit in een universeel appel op vrijheid, in verantwoordelijkheid verbonden met onvoorwaardelijke compassie. Met instemming verwijst Nissen naar een godsbeeld zoals verwoord door o.m. Wilma Hartogsveld (in ‘ Liberaal Christendom ’) : ‘

‘ Niet een dwingende macht in de rug, maar een scheppende kracht voor ons uit, die mij uitdaagt dat wat tot slaaf maakt achter te laten. Zo mogen mensen in vrijheid op zoek gaan naar een wereld waarin de mens niet op zich zelf is gericht, maar tot gemeenschap wil komen.’

Vervolgens een boeiende reflexie van de coreferenten Max Staudt en Pieter Ippel, ieder vanuit zijn constructief contrastrijk perspectief.

In een later stadium verschijnt van Pieter Ippel een résumé van zijn kritische noten bij onze spirituele uitwisselingen. Hoe sympathiek en nodig (zie o.m. Marcus Aurelius, Hugo de Groot en Spinoza) die ook zijn, de problemen van onze tijd zijn te groot voor een vrijblijvende spirituele benadering. Een mate van sturing door een representatieve democratische rechtsorde is ethisch en noodzakelijk.

Tot slot volgt hier van de hand van Max Staudt een samenvatting van zijn gedreven co-referaat:

Dames en heren,

Ik was blij met de titel van dit symposium, “Vrijheid in verantwoordelijkheid”: in, niet en – wat zou suggereren dat je de twee pas in tweede instantie moest combineren. Vergelijk het maar met “geboren in een gezin”. Een mens is er niet eerst, om vervolgens toe te treden tot een gezin, maar wordt daarin geboren. Daar leer je jouw “zelf” te onderscheiden van de overige werkelijkheid en dat zelf onder de aandacht te brengen: “Erica ook koekje!”

Daar leer je vervolgens “ik” zeggen.

2

Kerkdiensten

11 juni

Rev. D. van Leeuwen

18 juni

Ds. JM. van Zoest

25 juni

Ds. A. v.d. Meiden

28 mei

Ds. M. Zandbergen

4 juni

Ds. A. Wieringa

2 juli

Ds. I. de Feijter

9 juli

Ds. J. van Malde

Dank!

Zondag 21 mei jl. werd ik min of meer overvallen door de bezorging van een prachtig boeket van kloeke omvang. Misschien een vergissing dacht ik. Bij een zogenoemde ‘moppen’-verjaardag – in mijn geval 91 jaar – wordt men toch nooit zo in de bloemetjes gezet ...?

Bezorgster Marja O. mompelde iets over een nieuwe richtlijn ... dat het in orde was en zij zorgde met enkele handgepen voor een perfecte schikking in een passende vaas.

Mijn vrouw Fien – groot bloemenliefhebster – was beduusd van zoveel pracht, waarvan wij beiden na zoveel dagen nog steeds genieten! Zeer hartelijk dank, Koorkerk-mensen!

Mart van Duijvenvoorde

Anderen, om je heen, gaan aan jouw “ik” vooraf. Zij constitueren mede jouw persoon: geen “ik” zonder “jij”, beide zijn geen in tijd en ruimte afgesloten eenheden. Zo leer je naar buiten gericht te zijn, naar het leven, naar voren. Eerst doe je dat vanzelf, onbewust, allens ook bewust en opzettelijk.

Meedoen met de mensenfamilie begint niet bij jezelf: eerst word je erin meegenomen, dan pas ga je van binnenuit meedoen. Reeds dat je-overgeven, je-toevertrouwen aan je omgeving, dat oervertrouwen, dat begint niet bij jezelf.

De structuur is: eerst geuren, geluiden, gezichten, woorden van anderen – dan jouw antwoorden, jouw meedoen.

Eerst-dan, woord-antwoord – je hele persoon en identiteit is verweven met de tijd en met andere personen.

U merkt al: “in een gezin, in een sociale omgeving” dat lijkt niet alleen op het “in verantwoordelijkheid” uit de titel van dit symposium, het overlapt er ook mee: antwoorden op de anderen gaat over in medeverantwoordelijk zijn voor het samenleven. En u ziet hoe dicht die verantwoordelijkheid bij vrijheid ligt: een mens die in een gezin bij zijn of haar naam wordt geroepen, die mens gaat meedoen, steeds zelfstandiger, steeds meer bewust van binnenuit – de deuren van het enkel instinctieve leven worden als het ware opengezet en het “ik” treedt naar buiten, in de vrijheid.

|| Van hieruit kun je al meteen vraagtekens zetten bij sommige filosofische concepties.

In de jaren veertig tot zestig was Jean-Paul Sartre in de mode. De vrijheid, die van het “ik”, dat was het waar alles bij hem om draaide. Wat ik mis in die sfeer van denken en spreken, is een “jij” of “jullie” – vooral als van meet af aan mededragers van “mijn” bestaan. Je krijgt het gevoel dat dat “ik” flink moet zijn. Zou je Sartre in gedachten vragen, met Neeltje Maria Min:

Mijn moeder is mijn naam vergeten. Mijn kind weet nog niet hoe ik heet. Hoe moet ik mij geborgen weten?

dan zal het antwoord op die laatste vraag helemaal bij jouzelf teruggelegd worden: kies je ervoor geborgen te willen zijn? Dat zal jouw “project” worden, zaak van jouw vrijheid, jouw verantwoordelijkheid. Dat terugleggen kan soms realistisch en helpend zijn, daar niet van. Maar is dat echt het merg van het leven? We zagen hoe bepalend het “jij” is voor het naar buiten treden van het “ik”. Dan doet die krachtige lichtbundel op dat “ik” eenzijdig aan. Eén bepaald aspect van de levenservaring lijkt hier verabsoluteerd te worden.

In Martin Bubers formule “Ich und Du”, “Ik en Gij”, zit al dadelijk meer evenwicht. Bovendien wordt er onderscheid gemaakt tussen “Gij” en “Het”: het onpersoonlijke wordt niet ontkend of weggemoffeld, terwijl de tweede persoon, de persoonlijke relatie wel de bepalende rol krijgt. Alleen houdt dat “Gij” iets onbestemds. Het lijkt soms een beetje door Bubers bladzijden te zweven en door de rest van de wereld, om dan hier, dan daar tot ons te komen. Het verlangen (nog eens met Neeltje Maria Min):

Noem mij, noem mij, spreek mij aan, o, noem mij bij mijn diepste naam.

wordt niet in één bepaalde richting geuit, lijkt het. Dat is realistisch, gemeten aan veel ervaring. Misschien mag je het meer “het merg van het leven” noemen dan Sartres beschouwingen. Maar komt het bij een vervulling vandaan? Bij een “Gij” dat blijft als drager van mijn bestaan? Bij een bevrijdend woord dat het “ik” uit zijn schuilplaats riep en nu een antwoord laat wagen? Je kunt niet zonder meer nee zeggen, want in Bubers proza, in dat mooie suggestieve Duits, wordt ook iets van vervulling voelbaar. Maar het eerst-dan – eerst jij als woord, dan ik in mijn antwoord – is minder volstrekt dan in de eerste fase van ons bewuste leven. Nogmaals, dat legt deze filosofie dicht bij de ervaring.

||| Ik wilde maar laten zien dat je met begrippen als het dialogische “woord-en-antwoord”, “tijdsorde”, “persoonlijke relatie” iets kunt beginnen in de ontmoeting met moderne denkers.

Je kunt het ook toepassen op Luthers boodschap in de zestiende eeuw. Even een duik in het diepe van de theologie.

Bij de beroemde 95 stellingen van 31 oktober 1517 was er een (nummer 6), waarvan het begin luidde:

De paus kan geen enkele schuld vergeven anders dan door kenbaar te maken en te bevestigen, dat ze door God vergeven is

Ook de vergeving door de gewone priester in de biechtstoel was hiermee bedoeld. De gedachte spreekt aan: God is degene die vergeeft, een mens kan dat op aarde hooguit in herinnering roepen en nog eens bevestigen. Toch was Luther zelf niet tevreden met deze uitleg van de biecht-vergeving. In een latere toelichting op de stellingen wees hij erop dat de Bijbeltekst niet luidt:

wat ik in de hemelen ontbonden heb, zult gij op aarde ontbonden verklaren.

maar: ***wat gij op aarde binden zult, zal ontbonden zijn in de hemelen.***

De volgorde is dus: aarde-hemel, niet andersom. Rond dit soort tijdsordeproblemen kristalliseerde Luthers visie uit: God is al met een zondaar bezig voordat deze het woord van vergeving hoort. Ook als die opnieuw de vrede van het geloof zoekt, gaat het zo toe: God maakt het hart onrustig, bewerkt een innerlijke onvrede en dat drijft de gelovige naar de biechtstoel. De bevrijding ligt nog vóór de zondaar, maar hij weet dat ze beloofd is. Je herkent in deze volgorde en richting natuurlijk ook de grote gang van de Bijbel: eerst het Oude Testament met zijn belofte en wet, dan het Nieuwe met zijn vreugdevolle vervulling. De tijdsorde is hier van groot belang.

Vandaar de bekende grondstructuur van Luthers theologie: God gaat in twee fasen met de mens om. Eerst is er zijn Wet, die onrustig en verlangend wil maken, maar die ook begeleid is door de belofte van iets beters – dan is er het Evangelie, de onherroepelijke vergeving die hier en nu, op dit moment van de menselijke tijd, uit een aardse mond klinkt.

Heeft Luther daarmee bevredigend de grondstructuur van de Bijbel getroffen? Daar kun je vraagtekens bij zetten. Maar iets fundamenteels heeft hij zeker getroffen: het element van een richting en tijdsorde die God aanbrengt. God heeft daarin het eerste woord en op ons antwoord volgt weer zijn antwoord. Met zijn belofte blijft hij boven en onder alles aanwezig, is hij de dragende in de Ik-Gij-verhouding.

Hier is er een zeer bepaald Gij: een “Ik heb u bij name geroepen” – zoals je het bij Sartre niet vindt en toch ook bij de Buber van “Ich und Du” niet

in die bepaaldheid. Bij Luther staat één naam centraal.:

Fragst du, wer der ist? Er heißt Jesus Christ, der Herr Zebaoth, und ist kein anderer Gott, das Feld muss er behalten.

IV Die volgorde: van belofte en wet naar evangelie;

dat dialogische: mijn "ik" wordt naar buiten geroepen en zoekt, vraagt, hoort vervolgens zijn vrijspraak;

die vrijheid (zoals Peter Nissen haar tekende aan de hand van Von der Freiheit eines Christenmenschen): vrijheid die haar oorsprong heeft in het woord van vrijspraak, op een zeer bepaald moment in de aardse tijd gesproken (of het nu in het groot om de verschijning van Christus gaat of in het klein om wat mij gezegd wordt in de biechtstoel);

dat alles maakt het leven tot een voortdurende overgang van oud naar nieuw, van dienen op de manier van het vlees naar dienen op de manier van de Geest, van onvrije dienst naar vrije dienst.

Het gaat om een beweging, een levensbeweging – niet om de combinatie van de twee "waarden" vrijheid en dienstbaarheid en dan het "daarnaar leven".

De taak van de kerk is: de God die aan het begin van deze beweging staat prediken, er de mensen horend op betrekken, zodat hun hele bestaan gaat antwoorden.

De kerk mag dus niet – een lijn die ik meen op te merken in het betoog van Peter Nissen – de aandacht van die concrete geschiedenis en van die ene Naam wegvoeren naar vrijheid en verantwoordelijkheid, als abstracties, die we dan zelf gaan invullen en vervolgens als puzzelstukken in elkaar schuiven.

En na het gezegde over het belang van de tijdsorde valt ook op: de tweevoudige menselijke natuur, die in Von der Freiheit eines Christenmenschen correspondeert met vrijheid en dienstbaarheid, omvat een dynamisch, een tijdselement:

- dienstbaarheid hoort bij de mens als vlees, uiterlijk, oud;
- vrijheid hoort bij de mens als geest, innerlijk, nieuw.

V Vrijheid is bij Luther volledig gekoppeld aan één zeer bepaalde relatie: de vrijspraak in Christus maakt vrij van zonde en schuld jegens God en vrij voor God, die ons met de neus in de richting van de medemens zet. Vrijheid en verantwoordelijkheid (antwoorden op God) zijn onlosmakelijk verweven.

Dit alles is het volledigst uitgewerkt in de discussie met Erasmus.

Erasmus, tenminste die van De libero arbitrio, handhaaft (evenals later Arminius) het laatmiddeleeuwse schema: God opent de dialoog, dan doet de mens een stapje in de goede richting, dan helpt God hem over de streep.

In dit schema houden beide partners op zeker moment als het ware even stil:

God om de mens gelegenheid te geven zijn goede wil te tonen; De mens om zijn keuze te maken voor of tegen God.

Er komt van twee kanten, tenminste voor een kort moment, een neutrale afstand.

Voor Erasmus is dat wezenlijk voor een verantwoordelijke, menswaardige relatie tot God: dat je, gesteld voor twee reële opties, kiest voor de goede. Luther wijst bij Erasmus kritisch aan: een moment van neutraliteit. Het moment van nog niet op weg gegaan zijn – objectief nog beide kanten op kunnen, subjectief nog niet beslist hebben – is voor Erasmus essentieel: zo omvat zijn vrijheidsbegrip wezenlijk een element van neutraliteit, van even stilstaan.

Voor Luther hoort de voorstelling van neutraliteit tegenover God juist bij onze onvrijheid. Het is onze slavernij aan de duivel, die zegt: "Hm, denk je echt dat die God te vertrouwen is? Ik zou er nog maar even goed over nadenken..."

Als wij het woord van vrijspraak horen en aangrijpen (want wat zou je anders?), dan is dat voor Luther onze bevrijding. Hier ontstaat concreet de vrijheid: we worden van zeer concrete schuld-tegenover-lemant bevrijd en vrij gemaakt voor die lemand-en-waar-hij-ons-met-de-neus-naartoe-zet. Eerst dat woord, dan ons antwoord: het geloof is uit het gehoor (Rom. 10:17). Geloven begint niet bij jezelf – zoals leven ook niet bij jezelf begint. Niet de mogelijkheid twee kanten op te kunnen is vrijheid, maar de feitelijke keuze is vrij-worden en daarom zelf al vrijheid.

Let wel: ook in deze visie gaan God en mens niet orgiastisch in elkaar op. Maar de functie van de afstand is een andere dan bij Erasmus. De afstand staat in dienst van woord en antwoord: spreken en horen – je kunt zelfs zeggen: dat woord spant de afstand uit.

VI Luther heeft zeker een Bijbelse grondstructuur ontdekt. Ik wil dat ten slotte uitwerken met een accent dat bij Luther te weinig doorklinkt.

Het Oude Testament komt bij Luther verassend veel en indringend aan het woord. Maar dat 'bevrijding' in het Oude Testament een maatschappelijke categorie is, komt te weinig tot zijn recht. Door het wet-evangelie-schema dreigt een versmalling. Zoals je de Bijbel ook versmalt door het boek louter (!) te benaderen als bron van spiritualiteit of religie. Het gaat over dood en leven van heel onze wereld: die wereld is in Christus oud gemaakt en begint in hem vernieuwd te worden. Dat overstijgt alle genoemde categorieën (uiteraard ook de 'maatschappelijke').

Hetzelfde in verhaalvorm: Als Israël voor de Schelfzee staat – achter hen ligt de slavernij, maar die conditie achtervolgt hen met strijdswagens en getrainde militairen en reikt vanuit dat verleden tot in hun heden; vóór hen ligt de beloofde dienst aan de Bevrijder, maar de doodswateren pal voor hun neus snijden hen daarvan af – en dan splijten de wateren zich... Bestaat nu hun vrijheid, hun menselijke waardigheid, hun verantwoordelijk antwoord op dat splijtende woord van hun Bevrijder erin dat ze pas op de plaats maken en eens een moment gaan overwegen: "welke van de twee opties zal ik kiezen, blijven staan of naar voren stappen tussen de watermuren?" Een dergelijk vrijheidsbegrip (gemodelleerd naar Erasmus' opvatting in De libero arbitrio) past niet op wat in de Bijbel geen historisch incident is, maar niet weg te denken deel van de

menselijke situatie. Vrijheid is in dit verhaal – en voor wie gelijktijdig wordt met dit verhaal – de vlucht naar voren, van de mensheid zoals God haar belooft te zien. Een vlucht, niet als doldrieste consequentie van eigen eerdere keuzes, maar als een spontaan en onmiddellijk gáán waar het pad zich opent. De bevrijding van de Egyptische knoet, daarin is Israëls vrijheid concreet, daar opent zich hun toekomst. Vrijheid is het gaan van dat heel concrete pad tussen de watermuren. Daar heb je de structuur, die Luther ook heeft aangewezen: een tijdsorde, “oud=Egypte” en “nieuw=het beloofde land met de dienst aan God en aan elkaar vanuit deze bevrijding”; het heden als overgang tussen beide;

één richting, van slavernij naar vrijheid (als je zegt = “van wet naar evangelie” dan stemt Luther meteen in, maar als je zegt: “dat is dus een politiek, sociaal en staatsrechtelijke feit” wordt hij huiverig, te huiverig);

de relatie God-volk, deze Bevrijder-God en zijn volk, waarin alles ingebonden is (te weinig is voor Luther dit volk het mensenvolk, de family of man).

VII Wij kunnen de vrijheid alleen maar proclameren, omdat ze in Christus ook ons (Batavieren, Kaninefaten, Saksers enz.) is gaan omvatten. Het betreft geen algemene theorie over “de mens”; zelfs niet over “de mens voor God”. Hier geschiedt iets dat ons alleen verteld en toegeroepen kan worden en ons meenemen, zoals we ooit in de mensenfamilie werden meegenomen en “ik” leerden zeggen.

Dat toeroepen is de taak van de kerk (waar Erasmus en Arminius te weinig begrip van hadden). Zich 100% daarop concentreren is de dienst van de kerk aan de vrijheid. Verzuimt ze die concentratie, dan verstrikt ze zich in betogen over “vrijheid” en “verantwoordelijkheid” als abstracties, als “waarden en normen” – zeer weinig belangwekkend, zeker uit haar mond.

Al met al m.i. een prikkelend en inspirerend symposium. Hartelijk dank voor ieders inbreng in woord, daad en aandacht!

Maarten 't Hoof RGMZ

De ook bij Sartre voorkomende gedachte dat mijn vrijheid haar grens vindt in de vrijheid van een ander werd in het laatste onderdeel van het symposium door een deelnemer naar voren gebracht. De “ander” die eerst als grens van mijn vrijheid in beeld komt lijkt mij een andere gestalte dan het “Gij” dat mijn vrijheid oproept en ook verder mede constitueert.

Vgl. WA 1 539.

Luthers vrijheidstractaat van 1520 verscheen in een Latijnse en een Duitse versie. De eerste was bestemd voor paus en curie en ontstaan op aandrang van de bijzondere pauselijke gezant Karl von Miltitz: als Luther nu maar in een zuiver stichtelijke verhandeling zijn rechtgelovigheid demonstreerde, zag Miltitz nog wel kansen om in het ketterproces het tij te keren. De futiliteit van het voorstel lijkt, zeker met de kennis van nu, nauwelijks voor discussie vatbaar: de publicatie moest zelfs geantidateerd worden om haar te plaatsen in de fase vóór de publicatie van de pauselijke bul Exsurge Domine, waarin 41 stellingen uit Luthers werk veroordeeld werden. De Duitse versie was uiteraard voor een breed publiek bestemd.

De passage waarop ik doel luidt, vertaald uit het Latijn: “De mens heeft een tweevoudige natuur: geestelijk en lichamenlijk. Naar zijn geestelijke natuur, ‘ziel’ genoemd, heet hij de ‘geestelijke’, ‘innerlijke’, ‘nieuwe’ mens; naar zijn lichamenlijke natuur, ‘vlees’ genoemd, heet hij de ‘vleselijke’, ‘uiterlijke’, ‘oude’ mens.” (WA 7, 50). Vertaald uit de Duitse versie luidt ze: “. . . dat ieder christenmens van tweeërlei natuur is: geestelijk en lijfelijk. Naar de ziel heet hij een ‘geestelijke’, ‘nieuwe’, ‘innerlijke’ mens; naar zijn vlees en bloed beschouwd noemt men hem een ‘lichamelijke’, ‘oude’ en ‘uiterlijke’ mens (WA 7, 21). Merk op dat in de Latijnse versie sprake is van ‘de mens’ zonder meer, waar de Duitse tekst spreekt van ‘ieder christenmens’. Verder doet in het Latijn het begrippenpaar ‘oud-nieuw’ meer aan als de climax in de reeks van drie verklarende termen. Tenslotte heeft de voor theologen bestemde Latijnse tekst het paulinische begrip ‘vlees’, waar de lezer van de Duitse tekst ‘leyplich’ vindt en niet ‘fleischlich’.

Zie bijv. in De libero arbitrio de passage: “. . . wat de Heer tot Mozes zegt: ‘Ik heb voor je gesteld de weg van het leven en de weg van de dood. Kies het goede en ga daarmee binnen.’ Kon het duidelijker gezegd worden? God wijst aan wat goed is en wat slecht; hij wijst de uiteenlopende beloningen voor beide aan: de dood en het leven; hij laat dan aan de mens de vrijheid om te kiezen. Het zou toch belachelijk zijn tegen iemand te zeggen: ‘Kies!’ als die niet de macht bezat zich hierheen of daarheen te wenden – dat is precies alsof men tegen iemand die op een tweesprong stond, zei: ‘Je ziet hier twee wegen, sla de weg in die jij wilt’, terwijl slechts een van die twee wegen begaanbaar was.” (II a 14).

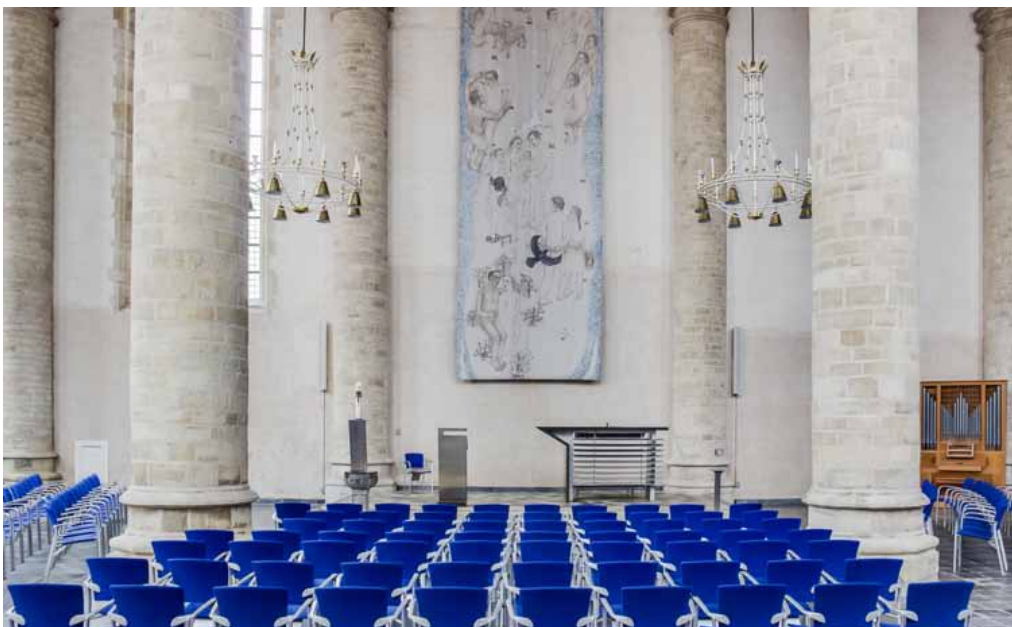
Zie bijv. in De servo arbitrio de passage: “Want bij God blijft er tussen gerechtigheid en zonde geen midden over, dat zogezegd geen van beide zou zijn: noch gerechtigheid noch zonde. Anders zou Paulus’ hele betoog zijn doel missen. Dat gaat immers uit van die tweedeling: alles wat er onder de mensen gebeurt, alles wat zij doen, is voor God ófwel gerechtigheid ófwel zonde. Het is gerechtigheid, als er ook geloof is, zonde, als dat er niet is. Onder de mensen is het zeker zo, dat er neutrale tussengebieden bestaan, waar zij elkaar over en weer niets verschuldigd zijn en niets geven. Maar tegen Góð zondigt de goddeloze, of hij nu eet of drinkt of wat dan ook doet, want met zijn voortdurende vijandige ondankbaarheid misbruikt hij Gods schepping, en geen ogenblik geeft hij God van harte de eer die hem toekomt.” (WA 18, 768). Mocht men nog denken dat dit onverbiddelijk alternatief alleen de sfeer tegenover de mens betreft, terwijl die mens dan zelf toch nog ergens neutraal zou staan wikken en wegen (vgl. bij Erasmus de tweesprong, zie de vorige noot), dan scheidt de volgende passage duidelijkheid: “Christus heet de weg, de waarheid en het leven – en dit is bedoeld als tegenstelling: alles wat niet Christus is, dat is ook niet de weg, maar een dwaalweg; niet de waarheid, maar een leugen; niet het leven, maar de dood. Welnu, de vrije keuze is niet Christus en heeft geen deel aan Christus. Dan is zij dus onvermijdelijk bevangen in dwaling, leugen en dood. Waar blijft het dan nog of waar moeten we het zoeken: dat neutrale ‘midden’ – het vrije keuze-vermogen – dat niet Christus zou zijn, dus niet de weg, de waarheid en het leven, maar toch ook weer niet de dwaalweg, de leugen en de dood?” (WA 18, 779).

Allemaal de liefste

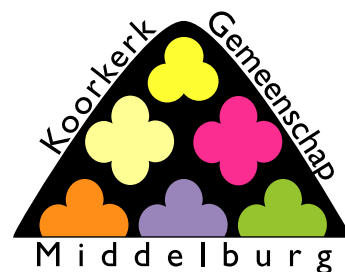
Vele mensen en gebeurtenissen zijn mij in mijn leven zeer dierbaar geworden. Maar mijn kinderen en kleinkinderen zijn de aller liefsten. Ik moest een keuze maken uit de vele lieve vrienden en de talrijke gebeurtenissen in mijn leven. Toen bedacht ik mij, dat het toch mijn beroepskeuze geweest die daarin de grootste rol heeft gespeeld. Al heel jong vond ik bezig zijn met handwerken het liefste tijdverdrijf wat er was. Daarom koos ik na de middelbare school voor de HBO 4 jarige opleiding Textiele Werkvormen in Haarlem. Die tevens een onderwijs bevoegdheid gaf. Dat bleek een goede keuze te zijn geweest. Want lesgeven vind ik heel leuk vanwege het klassikale en persoonlijke contact met de leerlingen. In de leeftijd van 12 -18 jaar. Ik merkte dat ik ook blij en trots werd als mijn leerlingen goede resultaten behaalden. Na mijn diplomering ben ik getrouwd. Mijn man werkte bij Rijkswaterstaat en om promotie te maken moest hij verhuizen om een hogere functie te krijgen. We verhuisden van Voorschoten (geboorteplaats) naar Arnhem, Zierikzee, Vlissingen in deze steden heb ik les gegeven en tenslotte naar Middelburg en daar werd een vrijwilliger gevraagd voor het Textiel Depot van het Zeeuws museum en ik werd aangenomen.

Zo leerde ik Mevrouw J.de Jonge –Everaert kennen. Zij vroeg mij om mee te werken om een lange Zeeuwse merklap te gaan borduren. Deze moest langer worden dan 70 meter zoals het Het Tapis de Bayeux in het Franse Bayeux hangt.

Mw. De Jonge en ik zouden de leiding over het project krijgen. De merklap is ruim 125.65 meter lang geworden en door 273 enthousiaste mannen en vrouwen geborduurd. Het intensieve contact met deze deelnemers was een geweldig positieve ervaring voor mij. De eerste tentoonstelling was in het Zeeuws Museum en is daarna heel veel op reis geweest. Naar Tholen, Hulst, Zierikzee, Arnhem, Overpelt (België) Biervliet, Goes 2x en Bayeux. Vele borduursters zijn de tentoonstellingen achterna gereisd. Behalve naar Japan. De Zeeuwse merklap werd daar tentoongesteld ter gelegenheid van de herdenking van 400 jaar handelsbetrekkingen van Nederland met Japan (Middelburg had een Stedenband met Nagasaki). Nu staat de kist met de Merklap in het Depot van het SCEZ in Middelburg.

Naar aanleiding van mijn medewerking aan de grote merklap zocht de beeldend kunstenaar Janpeter Muilwijk contact met mij. Hij had een tapijt laten weven op verzoek van de Nieuwe Kerk van 11.20 meter lang en 3.25 meter breed. En dat moest verrijkt worden met borduursel. Zijn vraag was of ik leiding wilde geven aan 25 borduursters uit de Nieuwe Kerk. Ik was meteen enthousiast en vereerd. We hebben in de zomer van 2011 vier maanden dagelijks van negen tot vijf zitten borduren. Ik was zeer vereerd met de opdracht en loop nog regelmatig naar de kerk om te genieten van dit prachtige tapijt. *Mia Elmont – Vreeman.*
Aan Beatrijs de Jong heb ik het stokje door gegeven.

Colofon

Koorkerkgemeenschap Middelburg; Predikant:

Ineke de Feijter
Oude Weimerstraat 8
4884 MB Wernhout
tel. 076 - 597 0 597
06 – 53268763

Scriba: Hans Vreeke,
e: hans.vreeke@koorkerk.nl
www.middelburgsekerken.nl

RGMZ, secr. Geke Jansen
tel: 06-42362013/0118-578005
e: geke.h.jansen@gmail.com

VVPM secr. Richard Oldenziel
tel. 0115 62 31 47
e: oldenzielfidder@hotmail.com

Coördinerend koster:

Henk Kappers (0118)639420

Organist : Mathieu Meijs

Autodienst Els Koole

Tussen 18.00 uur en 19.00
uur is Els op zaterdagavond
bereikbaar op
tel. 06-19036870

Verhuur kerkgebouw:

Coördinator : Johan Klumpenaar (0118-635989)

johanklumpenaar@xs4all.nl

Eindredactie Vierpas:

José Baars, josembaars@live.nl
0118 567747 of
mobiel 06 51 070 297

Layout Vierpas:

Janny Bil-Goudzwaard
jannybil@zonnet.nl

Doorgeven ziekte, aanvragen bezoek:

Teus Baars 0118 567747
baarst@live.nl

Rekeningnrs. Koorkerk:

NL52 INGB 0000 218595 t.n.v
VVHM wijkkas Koorkerkge-
meenschap, Serooskerke W
VVHM: NL81 INGB 0000 148233
t.n.v VVHM
RGMZ: NL38 INGB 0000 630321
t.n.v. penningmeester RGMZ
Middelburg